

Adabiyotlar

1. Karimov F. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. -Toshkent: «Fan», 2020.
2. Yusupov A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asoslari. -Toshkent: «O'zbekiston», 2018.
3. Qodirov M. Sport mashg'ulotlarini tashkil etish. -Toshkent: «Sharq», 2019.
4. Norboev S. Jismoniy tarbiya darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanish. -Toshkent: «Ilm ziyo», 2021.
5. Abdullayev N. Ta'limda innovatsion yondashuvlar. -Toshkent: «Yangi asr avlodi», 2017.
6. Mirzakarimov Yu.A. Jismoniy tarbiya va sport darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning jihatlari. // Orienss. 2021. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/jismoniy-tarbiya-va-sport-darslarida-zamonaviy-pedagogik-texnologiyalardan-foydalanishning-jihatlari> (дата обращения: 15.01.2025).
7. Piraxunova F.N., Nazirov A.X. O'qitishning yangi pedagogik texnologiyalari. Uslubiy qo'llanma. -T.: «Iqtisod-moliya» 2008, 3-48-b.
8. Бордовская Н.В. Диалектика педагогического Исследования. -Москва: СПб: Изд-во РХГИ, 2001.
9. Левина М. Технологии профессионального педагогического образования. -Москва: «Академия», 2001.
10. Karimov B.B. Shug'ullanuvchi sportchilar (o'quvchi, bolalar) shaxsining psixologik muammolari. //Academic research in educational sciences. 2021.-T. 2. №. 4. -C. 613-622.
11. Karimov B.B., Norov O.T. Scientometrics in sports. // Web of scientist: International scientific reserch jornal. Volume 3, Issue 4, April., 2022.

REZYUME. Ushbu maqolada jismoniy tarbiya va sport darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi, ularning asosiy tamoyillari va ahamiyati yoritilgan. Interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va individuallashtirilgan yondashuvlar yordamida darslarni samarali tashkil etish yo'llari ko'rsatilgan. Mazkur yondashuvlar nafaqat o'quvchilarning jismoniy rivojlanishiga, balki ularning intellektual va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье рассматривается использование современных педагогических технологий на уроках физической культуры и спорта, их основные принципы и значение. Показаны пути эффективной организации занятий с использованием интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий и индивидуализированного подхода. Эти подходы способствуют не только физическому развитию учащихся, но и развитию их интеллектуальных и социальных навыков.

SUMMARY. This article examines the application of modern pedagogical technologies in physical education and sports lessons, highlighting their key principles and significance. It presents methods for organizing effective classes using interactive techniques, information and communication technologies, and individualized approaches. These methods contribute not only to students' physical development but also to the enhancement of their intellectual and social skills.

ZAMONAVIY RAQAMLI O'QUV-METODIK TA'MINOTNING TARKIBI

A.Kenesbayev – *assistent o'qituvchi*

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayansh so'zlar: interaktiv vositalar, raqamli ta'lim, o'quv-metodik ta'minot, multimedia, informatika, innovatsiya, raqamlashtirish, chat platformalari.

Ключевые слова: интерактивные инструменты, цифровое образование, учебно-методическая поддержка, мультимедиа, информатика, инновации, цифровизация, чат-платформы.

Key words: interactive tools, digital education, educational and methodological support, multimedia, informatics, innovation, digitalization, chat platforms.

Bugungi kunda ta'lim jarayonlarini modernizatsiya qilishda raqamli o'quv-metodik ta'minot muhim o'rin tutadi. Bunday resurslar nafaqat ta'lim sifatini yaxshilashga, balki o'quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatlarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Mazkur maqolaning maqsadi - zamonaviy raqamli o'quv-metodik ta'minotning tarkibiy qismlarini tahlil qilish va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning ahamiyatli tomoni shundaki ishlab chiqilgan o'quv-metodik ta'minot qoraqalpoq va o'zbek tillarida ishlab chiqilgan.

O'quv-metodik ta'minot yaratish va takomillashtirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar respublikamizda ham, xorijda ham keng qamrovli tadqiqotlar olib borilayotgan sohalardan biridir. Quyida ushbu yo'nalishda faoliyat yuritgan ayrim olimlar va ularning tadqiqotlari, shuningdek, kamchiliklari haqida ma'lumot berilgan:

Respublikamiz olimlaridan.

X.Mirzaxmedov. *Tadqiqot sohasi:* Elektron ta'lim muhitida o'quv-metodik ta'minotlarni yaratish va ulardan foydalanish.

Yutuqlari: O'quv jarayonini avtomatlashtirish uchun elektron o'quv qo'llanmalarni yaratish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqqan. Shuningdek, ta'lim jarayonida interaktiv dasturlarni qo'llash muhimligini ta'kidlagan.

Kamchiliklari: Ba'zi ishlanmalar texnik imkoniyatlar va infratuzilma yetarli bo'lmagan hududlarda tatbiq etishda qiyinchiliklarga duch keladi.

G.Karimova. *Tadqiqot sohasi:* Ta'limda multimedia texnologiyalaridan foydalanib, o'quv-metodik ta'minotlarni shakllantirish.

Yutuqlari: Multimedia resurslari orqali o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilishga oid metodikalar ishlab chiqqan.

Kamchiliklari: Multimedia resurslari yuqori texnik

talablarga ega bo'lib, ko'pgina maktablar yoki oliy ta'lim muassasalari uchun qo'llash qiyin bo'lishi mumkin.

N.Toshpo'latova. *Tadqiqot sohasi*: O'zbek tilida o'quv-metodik qo'llanmalar yaratish va ularning ta'limdagi o'rini tahlil qilish.

Yutuqlari: Mahalliy sharoitga mos va milliy o'ziga xosliklarni aks ettiruvchi o'quv resurslari yaratgan.

Kamchiliklari: Zamonaviy xorijiy tajribalarni integratsiya qilish yetarli darajada amalga oshirilmagan.

Xorijiy olimlar

John Biggs (Avstraliya). *Tadqiqot sohasi*: "Constructive alignment" modeli asosida ta'lim jarayonlarini rejalashtirish va o'quv-metodik materiallarni yaratish.

Yutuqlari: Talabani bilim olish jarayonini faol o'yinlarga va loyihalarga asoslash orqali interaktivlikni oshirgan.

Kamchiliklari: Modelning barcha bosqichlarini amalga oshirish uchun ko'p vaqt va resurs talab etilishi tanqid qilingan.

Donald A.Norman (AQSh). *Tadqiqot sohasi*: Ta'limda foydalanuvchi tajribasiga asoslangan metodikalarni yaratish.

Yutuqlari: O'quv resurslarining qulay va foydalanishga oson bo'lishi uchun dizayn va interfeys bo'yicha muhim tavsiyalar ishlab chiqqan.

Kamchiliklari: Ishlanmalari asosan rivojlangan mamlakatlarning texnologik imkoniyatlariga moslashgan bo'lib, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun cheklangan.

Mikko Vesisenaho (Finlyandiya). *Tadqiqot sohasi*: Raqamli ta'lim tizimlarida o'quv-metodik ta'minotni rivojlantirish.

Yutuqlari: Elektron ta'lim platformalarining ta'lim sifatiga ta'sirini o'rgangan.

Kamchiliklari: Ishlari asosan Finlyandiyaning ta'lim modeli bilan cheklangan va boshqa mamlakatlarda moslashtirish qiyin bo'lishi mumkin.

Mazkur tadqiqotchilar tomonidan o'quv-metodik ta'minotlarni yaratish va takomillashtirishga qaratilgan ko'plab amaliy ishlanmalar amalga oshirilgan. Biroq ularning ko'pchiligi mahalliy sharoitlar va infratuzilma bilan bog'liq cheklolarga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Respublika olimlari tadqiqotlari mahalliy sharoitlarni yaxshiroq aks ettirsa, xorijiy olimlar ilg'or texnologiyalarni joriy qilishda ko'proq tajribaga ega. Shu bois, milliy va xorijiy tajribalarni uyg'unlashtirish ushbu yo'nalishdagi muammolarni hal qilishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot usullari. Maqola tayyorlashda quyidagi usullar qo'llanildi:

- Nazariy adabiyotlarni o'rganish;
- Raqamli ta'lim muhitlarini tahlil qilish;
- Amaliyotdan misollar keltirish.

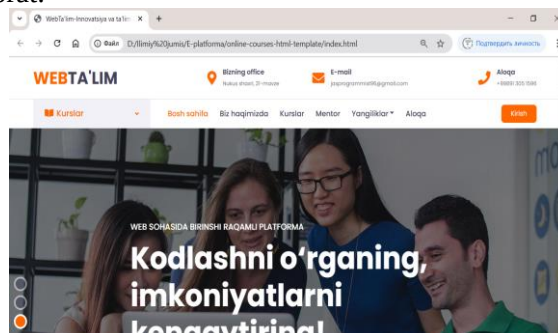
Tahlil davomida raqamli resurslarning tarkibi, ulardagi interaktiv vositalar, multimedia materiallarining samaradorligi baholandi [1].

Natijalar. O'quv-metodik ta'minot tarkibining asosiy qismlari jadval ko'rinishida taqdim etilgan:

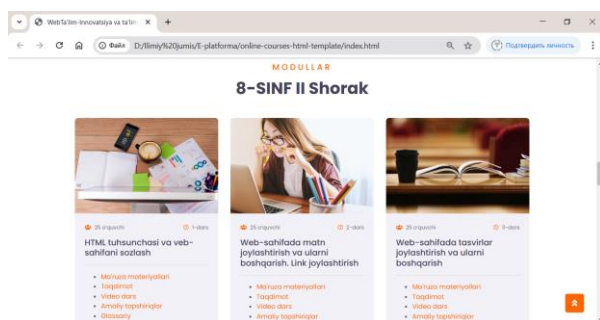
№	Tarkibiy qism	Izoh
1	Kirish	O'quv kursining maqsadi, vazifalari va dolzarbligini izohlaydi.
2	Tushuntirish xati	O'quv dasturining asosiy mazmuni va o'quv jarayonini tashkil etish tartibi.
3	Taqvim-mavzu rejasi	O'quv kursining mavzulari, ularning muddatlari va mavzularni taqsimlash rejasi.
4	Dars ishlanmalari	Har bir mavzu bo'yicha dars rejalari, usullar va o'quv materiallari.
5	Nazariy materiallar	Dars davomida foydalaniladigan asosiy nazariy bilimlar.
6	Amaliy mashg'ulotlar	Talabalar uchun topshiriqlar, amaliy vazifalar yoki laboratoriya ishlarining tavsifi.
7	Didaktik materiallar	O'quvchilar bilimini baholash uchun testlar, savollar, va tarqatma materiallar.
8	Elektron resurslar	Elektron qo'llanmalar, slaydlar, videodarslar yoki boshqa multimedia materiallari.
9	Mustaqil ish uchun materiallar	Talabalarning mustaqil ishlashi uchun beriladigan nazariy va amaliy materiallar.
10	Baholash mezonlari	Talabalarning bilim va ko'nikmalarini baholash tartibi va mezonlari.
11	Qo'shimcha adabiyotlar	Mavzu bo'yicha foydalaniladigan asosiy va qo'shimcha manbalar ro'yxati.

Jadval o'quv-metodik ta'minotni tuzishda va mazmunini to'liq aks ettirishda yordam beradi. Har bir qism o'quvchilar va o'qituvchilar uchun ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga qaratilgan [2].

Shu bilan birga tadqiqot jarayonida o'quv-metodik ta'minot tarkibini o'rgangan holda umumta'lim maktablari 8-sinf o'quvchilari uchun informatika va axborot texnologiyalari fanidan davlat ta'lim standartlari asosida Webta'lim-zamonaviy raqamli o'quv-metodik ta'minoti ishlab chiqildi. O'quv-metodik ta'minot quyidagi asosiy komponentlardan iborat:

Asosiy sahifa

Modullar bo'limi

Webta'lim – platformasida o'quvchilar o'qituvchi ko'magisiz darslarni o'rganishi mumkin. Platformada ma'ruza materiallari, taqdimotlar, amaliy topshiriqlar, video darslar, glossariy va test topshiriqlari joylashgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interaktiv vositalar va multimedia resurslardan foydalanish o'quvchilarni yanada faol ishtirok etishga undaydi.

Muhokama. Zamonaviy raqamli o'quv-metodik ta'minotning samaradorligi ko'p jihatdan uning tarkibiga bog'liq. Ushbu komponentlar yaxshi integratsiya qilinganida, ular ta'lim jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shuningdek, foydalanuvchi interfeysining qulayligi va resurslarning mobil moslashuvchanligi ham muhim ahamiyatga ega.

Multimedia resurslar va interaktiv vositalarning kombinatsiyasi ta'limning yanada qiziqarli va samarali bo'lishiga xizmat qiladi. O'quvchilarning har xil o'rganish uslublariga moslashish uchun multimedia materiallarini turli formatlarda taqdim etish zarur. Bu ayniqsa masofaviy ta'lim jarayonlarida juda muhim, chunki o'quvchilar turli texnik vositalardan foydalanadi va ularning resurslarga kirish imkoniyati farq qiladi [3].

Multimedia (lotincha “multi” - ko'p, “media” - vosita) - bu bir vaqtning o'zida bir nechta axborot turlarini (matn, grafika, audio, video, animatsiya) ishlatib, taqdimot, o'quv materiallari yoki boshqa turdagi axborotlarni yetkazish usuli hisoblanadi. Multimedaning asosiy vazifasi - axborotni turli shakllarda kombinatsiyalab, uni foydalanuvchi uchun tushunarli va o'zaro faol shaklda yetkazish hisoblanadi.

Multimedia zamonaviy hayotning deyarli barcha sohalarida, jumladan, ta'lim, ko'ngilochar soha, marketing, tibbiyot, texnologiya va boshqa ko'plab sohalarida qo'llaniladi.

Raqamli baholashning mohiyati.

Raqamli baholash - bu maxsus dasturiy ta'minot, onlayn platformalar yoki mobil ilovalar orqali o'quvchilarning bilimlarini sinovdan o'tkazish jarayoni. Ushbu baholash usuli testlar, viktorinalar, interaktiv topshiriqlar, esse baholash kabi shakllarda amalga oshirilishi mumkin.

Asosiy maqsadlar.

- O'quvchilarning mavzuni o'zlashtirish darajasini aniqlash.
- Ta'lim jarayonining samaradorligini baholash.
- Natijalarni tezkor va xolis tahlil qilish.

Raqamli baholashda foydalaniladigan platformalar va dasturlar.

Google Forms - Test va so'rovnomalar yaratish uchun qulay vosita.

Moodle – Raqamli ta'lim muhitini boshqarish tizimi.

Edmodo - O'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida aloqa va baholashni tashkil etish uchun platforma.

Kahoot – Interaktiv test va viktorinalar uchun.

Microsoft Teams – Baholash va ta'lim jarayonini tashkil etish uchun keng qamrovli vosita.

Raqamli shaklda bilimlarni baholash - zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi hisoblanadi. Ushbu usulning afzalliklari ta'lim jarayonini sifatli tashkil etish, o'quvchilarning bilim darajasini xolis va aniq baholash imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalarni to'g'ri tanlash va qo'llash orqali ushbu tizimdan samarali foydalanish ta'lim sifati va natijalarini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Raqamli ta'lim muhitida o'quv-metodik ta'minot ishlab chiqishda mualliflarning pedagogik va texnik bilimlari yetarli bo'lishi kerak. Ta'lim resurslarini yaratishda sifat nazorati mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Bu resurslarning foydalanuvchi talablariga mos kelishini ta'minlash uchun zarur.

Respublikamiz olimlari Xodjakbar Mirzaxmedov, Gulnora Karimova, Nodira Toshpo'latovalarning va xorijiy olimlardan John Biggs, Donald A. Norman, Mikko Vesisenaholarning tadqiqotlarida ishlab chiqilgan o'quv-metodik ta'minotlari o'rganib chiqildi va Webta'lim platformasini ishlab chiqish jarayonida keng foydalanildi [4].

O'quv-metodik ta'minotning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari.

O'quv-metodik ta'minot bilan virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari yanada ommalashmoqda. Ular multimedia imkoniyatlarini yanada kengaytirib, foydalanuvchi uchun immersiv tajriba yaratadi.

Bu texnologiyalar, ayniqsa ta'lim va tibbiyotda yangi bosqichni boshlab berdi. Shuningdek, sun'iy intellekt bilan integratsiya qilingan multimedia texnologiyalari axborotni avtomatik ravishda ishlab chiqish va moslashtirish imkonini beradi.

Multimedia va raqamli texnologiyalar zamonaviy axborot kommunikatsiyalarining ajralmas qismiga aylandi. Ular axborotni taqdim qilish va uni o'zlashtirish jarayonlarini sezilarli darajada yengillashtirdi va samaradorligini oshirdi. Shu bois, multimedia texnologiyalarini chuqur o'rganish va ulardan foydalana olish bugungi kunda katta ahamiyat kasb etadi [5].

Bundan tashqari, o'quvchilarning bilimlarini baholash jarayonlarini avtomatlashtirish ularning muvaffaqiyatini kuzatishda muhim ahamiyatga ega. Avtomatik tizimlar orqali test natijalarini tez va aniq baholash, shuningdek, bilimdagi bo'shliqlarni aniqlash mumkin. Zamonaviy ta'limda raqamli vositalardan foydalanish o'quv jarayonini samarali tashkil etishning muhim yo'nalishlaridan biri.

Raqamli shaklda bilimlarni baholash - o'quvchilarning bilim darajasini tezkor, xolis va avtomatlashtirilgan tarzda aniqlash imkonini beruvchi texnologiyalar. Ushbu usul an'anaviy baholash usullariga nisbatan ko'plab afzalliklarga ega bo'lib, ta'lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [6].

Xulosa. Kelgusidagi tadqiqotlarda raqamli o'quv-metodik ta'minotning o'ziga xos xususiyatlarini chuqurroq o'rganish, yangi texnologiyalarning

ta'limdagi samaradorligini baholash, shuningdek, ularning didaktik imkoniyatlarini kengaytirish ustida ishlash tavsiya etiladi.

Zamonaviy raqamli o'quv-metodik ta'minot ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ushbu maqolada ko'rsatilgan tarkibiy qismlar samaradorlikni oshirish uchun zarur elementlar sifatida ko'rib chiqiladi. Kelgusida bu yo'nalishda yanada chuqurroq tadqiqotlar olib borish lozim.

Adabiyotlar

1. Mirzaxmedov X. Elektron ta'lim muhitida o'quv-metodik ta'minotlarni yaratish va ulardan foydalanish. Ta'lim innovatsiyalari jurnali, 12(2), 34-40-b. 2018.
2. Karimova G. Ta'limda multimedia texnologiyalaridan foydalanib, o'quv-metodik ta'minotlarni shakllantirish. Pedagogika va innovatsiya tadqiqotlari, 5(4), 45-51-b. 2020.
3. Toshpo'latova N. O'zbek tilida o'quv-metodik qo'llanmalar yaratish va ularning ta'limdagi o'rnini tahlil qilish. Milliy ta'lim jurnali, 9(3), 22-30-b. 2017.
4. Biggs J. Enhancing teaching through constructive alignment. Higher Education, 32(3), -P. 347-364. 1996.
5. Norman D.A. Things That Make Us Smart: Defending Human Attributes in the Age of the Machine. Reading, MA: Addison-Wesley. 1993.
6. Vesisenaho M., Dillon P. Information and communication technology education in developing countries: Teacher training in context. International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology, 9(2), -P. 48-64. 2013.

REZYUME. Ushbu maqolada zamonaviy raqamli o'quv-metodik ta'minotning tarkibi, uning asosiy komponentlari va ulardan foydalanishning afzalliklari tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamli resurslar orqali ta'lim sifati oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan.

РЕЗЮМЕ. В данной статье анализируется состав современного цифрового учебно-методического обеспечения, его основные компоненты и преимущества их использования. В исследовании рассмотрены возможности повышения качества образования посредством цифровых ресурсов.

SUMMARY. This article analyzes the composition of modern digital educational and methodological support, its main components and the advantages of their use. The study considered the possibilities of improving the quality of education through digital resources.

AKMEOLOGICAL QATNAS TIYKARINDA BOLAJAQ OQITWSHILARDIN FUNKSIONALLIQ KOMPETENCIYASIN RAWAJLANDIRIW

B.Kunnazarova – *tayanish doktorant*

Ajiniyaz atindagi Nokis mamleketlik pedagogikalıq instituti

Tayanch so'zlar: texnologiya, ta'lim, tarbiya, intellekt, kompetentsiya, metod.

Ключевые слова: технология, образование, воспитание, интеллект, компетенция, метод.

Key words: technology, education, upbringing, intelligence, competence, method.

Kirisiw. Bolajaq oqıtıwshılardıń funksional kompetenciyasın rawajlandırıw pedagog kadrlardı tayarlawdıń áhmiyetli bólegi bolıp, ulıwma tálim sapası oǵan baylanıshlı. Búgingi jedel ózgerisler hám jańa qáwip-qáterlerge tolıp atırǵan bilimlendiriw procesinde bolajaq pedagoglardıń tek teoriyalıq bilimlerde emes, al olardı ámeliyatta nátiyjeli qollay alıw qábiletine de ayrıqsha itibar qaratılmaqta. Shaxs imkaniyatların maksimal dárejede júzege shıǵarıwǵa baǵdarlangan akmeologiyalıq qatnas usı kompetenciyalardı rawajlandırıwdıń nátiyjeli usıl hám strategiyaların beredi.

Dinamikalıq ózgerip atırǵan bilimlendiriw dúnyası, joqarı dárejedege ilimiy-texnikalıq rawajlanıw hám sociallıq ózgerisler sharayatında bolajaq oqıtıwshılardı tayarlaw zamanagóy talaplarǵa juwap beretuǵın jańasha qatnastı talap etpekte. Bunday kózqaraslardan biri akmeologiyalıq, jeke hám kásiplik ósiwde úylesimli birlestiriw arqalı professionallıqtı rawajlandırıwǵa qaratılǵan. Bul - bolajaq pedagoglardıń funksional kompetenciyasın qalıplestiriwde tiykarǵı qural.

1. Bolajaq oqıtıwshılardıń funksional kompetenciyası túsiniǵı. Funksional kompetenciya, bul – kásiplik xızmet wazıypaların orınlawǵa tiyisli bilim, kónlikpe, jeke pazıyetler hám qábiletler jıyındısı. Pedagogikalıq kásip kontekstte ol tek ǵana bilimlerde jetkerip beriw qábileti emes, al oqıwshılardıń intellektuallıq, sociallıq hám emocional rawajlanıwı ushın sharayatlar jaratıw qábiletin de óz ishine aladı. Bul bilimlendiriw procesin shólkemlestiriw, oqıwshılardıń hár qıylı kategoriyaları menen islesiw, zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalardan nátiyjeli paydalanıw, sonday-aq, ózin-ózi jetilistiriw hám jeke ósiw qábiletlerin óz ishine aladı.

Solay etip, oqıtıwshınıń funksional kompetenciyası kóp qırılı bolıp, ózine tán kásiplik kónlikpelerdi (másele, oqıtıwdıń innovaciyalıq usılların qollanıw kónlikpesi), sonday-aq, abstrakt táreplerdi (másele, jeke jetiklik hám kásiplik ósiwge tayarlıq) óz ishine aladı.

2. Funksional kompetenciyanı rawajlandırıw tiykarı sıpatında akmeologiyalıq qatnas.